శ్రీరస్తు -

ఓం శ్రీ దక్షిణామూర్తయేనమః-

శ్రీమదఖిలభూమండల మండనాయమానుల
గు, వై విద్యాపారీణులచే లోకహితార్థ
ము నుండునటుల రచియింపంబడిన.

యూనానీ, డాక్టరీ, సంస్కృత వైద్యగ్రంథ
ములను జక్కగ బరిశీలించి
సర్వజనులకు గ్రాహ్యముగునటులను భాషతో
వై కలా శారమండగు
ముదిగొండ పుల్లనారాధ్యునిచే-

విషూచికా రోగశమని.

యను గ్రంథము, రచియింపబడి.
స్వకీయ చాతురీముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపబడెను

దక్షిన్ హైదరాబాద్ చౌట్లమహారాజుగంజు.

౮ అణాలు

౧౮౯౫ సం॥ జూన్ నెల ౧ తేది

ప్రథమకూర్పు ౩౦౦౦ వేలు

శ్రీ

శ్రీదక్షిణామూర్తయేనమః,

విషూచికారోగశమని.

శ్లో॥ తాంపరిమితాహారాం లభంతేవిదితాగమాః ।
మూఢాస్త్వజితాత్మానో లభంతేశనలోలుపాః ॥

తా॥ పరిమాణపూర్వకముగభుజించువారలు, గ్రంథవైద్యులు జెప్పినరీతుగసంచరించెడువారలు- వీరలకువిషూచిజాడ్యము (వాన గామారీశుపద్రవము) నెప్పటికిసంభవించదుండదు. అయినను జ్ఞానహీనులు మరియు, అధికభోజనాసక్తులకు, వీరలకు ఈవిషూచి రోగోపద్రవము సంభవించుచుండును. కాబట్టి మనుజులయినవారలకు భుజించదగినవిధులేవియనగా అతిసారాదిరోగములు పుట్టకుండున టులను- మరియు- కష్టతరముగా గరిష్టమందుభుజించి యున్నయు జీర్ణించునటులను- అ క్రమముగ ఆకలిగలిగియుండునటులుగను- ఇటువంటిక్రియములనువాదిలిపెట్టవలయును. ఏలనగా, తృప్తిగ లిగియున్నప్పుడుభుజించనివాడలఅనే వ్యాధులతో జేరుచునిషూచి కారోగమునుబుట్టించును. మరియుతినబడుపదార్థములుతేలికగ నుండవలయును. అ కఠినములుగ నుండగూడదు. మరియు- వాత

కా పదార్థములుగ నుండగూడదు- ఎ[illegible]యు. ప్రాతఃకాలమం
దు రెండుఝాములకు [illegible]రయుక్తముగ అన్నము భుజించవల
యును. మరియు, భోజనమును జీర్ణకారిపదార్థములతో మితము
గ భుజించవలయును- మరియు-వర్షఋతువునందు క ది ప్ప
తో వలయును. కీరాదోసకాయలు- [illegible]చ్చకాయలు- ఈమొదల
యిన పచ్చి పదార్థములను బుచ్చుకొనగూడదు. తేలనగానరిదీప
దార్థములను విశేషముగ బుచ్చుకొనిన అజీర్ణము సంభవించి వి
షూచీజాడ్యమును గలుగజేయును ఈతీరుగానే ఉడుకుకూరలుమొ
దయి వాటినివిశేషముగ బుచ్చుకొనగూడదు అయినను కా రకా
యలనుబుచ్చుకొనిన హానికారకముగనుండును- దానిమ్మఫలములను
ద్రాక్షఫలములను వీటి[illegible] ది న గు[illegible] ము [illegible]గను [illegible]ను మా
మి[illegible]ఫ[illegible]ముల భుజించిన గుణకారిగనుండును- అయినను నధికముగ
దినగూడదు. మరియు, ముదిగిపోయిన ఫలములను భుజించగూడ
దు మరియు, కొద్దిగ పులుపుతో గూడి మధురముగనుండు, ఫలము
లను బుచ్చుకొనిన గుణకారిగనుండును. పెరుగును విశేషముగ బు
చ్చుకొనగూడదు భుజించునప్పుడు మిరపకారము [illegible] మిరియాలు,
పూదీన, శుంఠి, అల్లము, చింతపండు- లేక ఘల్లనిపదార్థములు,
ఇవి అధికోపయోగముగనుండు. పూదీనా దొరకకుండిన యెడ
యెండబెట్టిన పూదీనను ఉపయోగించుకొనవలయును, మరియు-నేను
క్రిందజెప్పబోయెడు చూర్ణమును భోజనమయిన పిమ్మటనయినను
లేక గురుత్వముగనుండినప్పుడయినను- లేక వాంతము చేసినప్పుడయి
నను- తగుమాత్రము బుచ్చుకొని గుణకారిగనుండును- మరియు
చూర్ణము ప్రతిఋతువునందు బహువుపయోగముగనుండును.

యోగము.

మెంతినపూదీనాపత్రిములు ౨ తు, మిరియాలు ౫ మాసము లు- సౌవర్చలవణము ౧ తు, చింతపండు ౧ తు, వీటినిచక్కాగ దంచి ప్రాటకు ౬ మాసములబొప్పన పుచ్చుకునిన అజీర్ణరోగము శమించును. మరియు, ఈయోగము గత్తరసంభవించినదినము లకొకొబుచ్చుకునిన చాలాఉపయోగముగనుండును మరియు- నిమ్మ కాయరసరబతునుకొద్దిగ ఉదకములోజేర్చుకుని పుచ్చుకునినచాలాగు ణకారిగానుండును-మరియు పయినచెప్పినరీతుగ గులాబీపుష్పము ల అరుకునునయి ను, లేక పూదీనాఅరుకునయినను వీటిలోనేదైన యినను, నొకదానిని కొద్దిగనీళ్ళలోజేచి పంచదారయుక్తముగపు చ్చుకనిన మారీఉపద్రవముశమించును.

విషూచీజాడ్యమందు సంభవించెడువిరే చనములయొక్క విశేషణము.

యేదిన ములలోవిశేషముగ- గత్తరజాడ్యము సంభవించునోవ ట్టిదినములలో వాయువునందు విషముజేరుకుని యుండును. కా బట్టి దీనిస్పర్శ చేమనుజులకు కొద్దిగను, నధికముగను, విషూచీజా డ్యముసంభవించి మృతినిగలుగంజేసును. లేక, భేదులజాడ్యముసం భవించుచుండును. ఈగీతిగసంభవించెడు విరేచనములు గత్తరజా డ్యములోసంభవించెడు విరోచనములు, ఈరెంటిలోభేదముగలిగి యుండును. మరియు- నేనుముందు వ్రాయబోయెడువిచారణము చూచినప్పుడుసామాన్యముగసంభవించెడు విరేచనములవిచార

విషూచి యందు సంభవించెడు విరేచనముల విచారము ఇవి చక్క గబోధపడను. ...

యే ననగా విషూ జాడ్యమందు స భవించి వి చనములు తె ల్లని య్యేమగ టివలెను, లే గంజివలెఁ పముగా లి యుండు. మరియు నోళ్ళానొక డు కొద్దిగ పచ్చని వ గలి యుండును. మ యు, ఇటువ టి వ్యాధిసంభవించగానె నెంత మా త్రము ఆలస్యముజాయక చి త్సలను జేయవలయు యేల గా విరేచనములు సంభవించి క్షణమే చికిత్సను జేయనియెడల వ్యా ధి ద్ధిజెంది మరణమును ుగజేసును. ఇట్లు అనేకులు తినిజెం ది ్నారు. కాబట్టి రోగప్రారంభమందు అజీర్ణశమనోపా యమును మ యు. విరేచ ములు క పాయమును, చక్క గజేయ యును, మరి వ షూ జా భయము వ ల్లగూడా కలుగుచు ది. అట్టి రికియోచించి చికిత్సను జేయవలయు ను. మరికొం రుము తంత్రాదికములచే నీరోగము విషూచిరూ పముగా సంభవించుచు దని వాదుకలోకి దెచ్చియున్నారు. ఈవి చారమునకు మాత్రము మంత్రశాస్త్రము ప్రమాణముగ గనుపడు చున్నది. అయినను, నీవిచారము భక్తి విచారములో జేరియున్న ది- తే, అనుమానాస్పదములో జేరియున్నది. ఇట్టి విచారపరులగు జను లుస్వాభిమానముగల వ త్తులచే బలవంతముగ జనులచే జంపబడు చున్నారు. వారలకు దలాభ కరముగనుండు చున్నది. ...

విషూచిజాడ్యమునకు చికిత్స.

ఇంగువ ర మాసములు మిరియాలు ర మా, నల్లమందు ర మా, పం ర మా, టిన్నిని న్ముకొయుదసముతో నొక డి ము

కర్పూరమర్దించి శనగలవలెమాత్రలనుజేసి ప్రతికృతిగని పెట్టి వా
డిన విషూచీజాడ్యమునివారణంబగును. మరియు, నధికముగ విషూ
చీజాడ్యమందధిక దాహము సంభవించినయెడల గులాబిఅరుకులో
నిమ్మకాయరసమును తగుమాత్రముగ జేర్చి మంచినీళ్లను నిచ్చుట
కుబదులు దీనినిచ్చిన గుణకారిగనుండును. లేక గంధక తేజాబు -
(అనగా సల్ఫ్యూరిక్ ఆసిడ్) ౩౦ బిందువులను తీసుపావుమంచినీ
దకములోవిడిచి యిటునీసామునిచ్చి అధికదాహమున్నప్పుడు కొం
కొంగనిచ్చిన లాభకరముగనుండును. ...

అనేకౌషధములనుపయోగించినను విరేచనములుకట్టుబడనియెడల ౧౦
బిందువులు క్లోరొడైను ... లో కొద్దిగనల్లమెప్పనుచేర్చియి
చ్చిన దీనిచేవిషసంబంధముగల మలముపడిపోయినపిమ్మట విరేచనములు
కట్టుబడును. నప్పుడురోగికి శ్రమలేకుండునట్లు మంచి విశ్రాంతియందు
నుంచవలయు. దుర్వాసనలగుడ్డలను దీసివేసి లఘువుగానుండునట్టి
పదార్థములను కడుపులోకినివ్వవలయును. ఉష్ణముగనుండునట్టి
యు ఫ్లానెల్ గుడ్డలను శరీరమందుంచవలయును, విరేచనముగ
లుగంజేయు పదార్థములను వ్వగూడదు. పొట్టులోనిక సాబూ
దానాగింజలను అర్రారూట్ జేసి దీనిలోతగుమాత్రము పాలను జేర్చి
యిచ్చిన చాలాగుణకారిగానుండును మరియు, అగారొటుపిండి
నిపాలతో పారీరాను గాచి నివ్వవలయును. దీనిలోషకర్కరను నధి
కముగ జేర్చక కొంచె వేయవలయును. విరోచనములుకట్టుబడిన
పిమ్మట ప నుడుకపెట్టినసీటిలో రొట్టెనయినను. లేక కిచిడీని
నను లఘువుగనునివ్వవలయును. ఈవ్యాధియందు చాను

బుచ్చుకోగూడదు. ❋ ❋

విషూచిజాడ్యమందు సంభవించెడుప్రథమావస్థవిషయమై మాధవనిదానమందుజెప్పంబడినవిదానము.

శ్లో॥ మూర్ఛాతిసారోవమథుఃపిపాసాశూలభ్రమో ద్వేష్టనజృంభదాహాః । వైవర్ణ్యకంపౌహృదయేరుజశ్చ భవంతితస్యాంశిరసశ్చభేదః ॥ ...

తా॥ మూర్ఛా, అతిసారము, వమనము- దాహము. శూల భ్రమ, పిక్కలయందు డ- అవలింతలు- అగదాహము, మరి యు- దేహకాంతిమారుట- వణుకుట, హృదయమందుపీడగలుగుట, తలనొప్పుట, ఇన్నిలక్షణములతోగూడుకునిన విషూచిజాడ్యమనిగు ర్తెరుంగవలయును ...

దీనిని, ఇంగ్లీషుభాషలో డాక్టరులు మూడుదరిజాలగా నేర్పా టుజేశియున్నారు. మొదటిదరిజా (డిక్లపమెంట్- అనగా రోగ ప్రారంభదశా. దీనిచిహ్నమేదనగా- విరేచనములు బహుమారు లు అయినప్పుడు, దీనివర్ణము బియ్యముకడిగిన లేక. బి య్యముగడిగిననీళ్లవలెనుండును. కాళ్లుచేతులు వీటియందు ఈడు పులుగలుగును, మరియు- ముఖముయొక్క కాంతి శ్యామలవర్ణ ముగను- నల్లగను, లేక, సీసమువర్ణమువంటివర్ణముగ నుండు ను- మరియు- ఉదాసత్వముగనుండును, మరియు. పీనిగముఖము వంటి ముఖముగలిగియుండును. మరియు, దాహము- ఉష్ణ...

జ్ఞప్తిగలిగియుండును. అయినను, దీనిదశయందు శరీరము చల్లబడకుండానుండును. మరియు. నాడివిశేషముగ మందగతిగనుండదు. ఈఅవస్థవిశేషముగ భయంకరమును గలుగఁజేయదు, అయినను ఈదశయందు చికిత్సను జేయుటకు ఆలస్యము జేయక ప్రకటించదగిన చికిత్సలను జేసిన ఈవిషూచీజాడ్యము వృద్ధిని జెందక శాంతించును, లేకున్న వ్యాధివృద్ధిజెందును. ఇట్టిబీమారిని మంచిగాలిదగిలెడు స్థలములోనుంచవలయును, ఇటువంటిరోగిసామీప్యమున అధికజనులుండగూడదు - ఇంటిలోగంధకము పొగ వేయవలయును. రోగిని పరుండబెట్టినస్థలములో మంచిగాలి వచ్చుచుండవలయును, రోగిని శ్రమదగులనివ్వకుండా సౌఖ్యదశలో నుంచవలెయును.

చికిత్స -

అరగురిగింజయెత్తు మంచినల్లమందును ప్యాదీనాఆకుతో దినిపించినను, లేక, రసభస్మము ౪ గురిగింజలయెత్తు- నల్లమందు ౧ గురిగింజయెత్తు, లేక, ౨ గురిగింజలయెత్తు, వీని రెండుమాత్రలను జేసి- ఈరెంటిని నొకమాటు దినిపించినను- విషూచీజాడ్యము నివారించును. వ్యాధిహెచ్చుగానుండినప్పుడు వెంటవెంటమందునునిచ్చుచుండవలయును, తగ్గుముఖముగ వ్యాధియుండిన చికిత్సలను నాలస్యముగ జేయుచుండవలయును- ఈవ్యాధియందు దాహమునధికముగ సంభవించును. కాబట్టి నొకసేరు గులాబీపుష్పముల అరుకులో ౪ం అలూబుఖారాఫలములనైనను లేక పాతచింతపండునైనను జేర్చి క్రి, వాడియున్నట్టి కొద్దిగలవణమును జేర్చి త్రాగించినను. లేక, పై

నజెప్పిన గులాబీఅకురులోనిమ్మ్రుపులుసును చేర్చి యైనను త్రాగించిన అ దాహము శాంతించును. లేక, పైన జెపి యున్న తుగగంధక ద్రావకమును జే ి నీటినిద్రాగించినను మి కలిగుణకారిగానుండును.

మ యు: * కాళ్ళు చేతులయందు ఈడువులుగలిగినప్పుడు- శుంఠి సన్నగనూరిశరీరమునిండా రాచినను, లేక, టర్పన్ టేల్ ను శ రము కురుద్ది ను చాలాఉపయోగముగనుండును;— మ యు- మంచిఆవాలనుమెత్తగనూరి గుడ్డపేలికలకు రాచి, పికలలకు దండ రెట్టల క్రిందిభాగములకు పట్టీలువేసినబహులాభకరముగనుం డును, శీతలము హరించును. ఆవాలనూనె ౩ తు- అవాలు ౧ తు టర్పిన్ టాయిల్ ౧ తు, పీటిని నేకము జేశి శరీరమునకురు నచా లాగుణమిచ్చును- ఈడువులుతగ్గును — ఈ షూచీరోగమందు పాలలోఅరారోటు ం ని తగుమాత్ర ము జే ిచమచీతో త్రాగిట ట్టుపలచగా అరి ాగాచిన గపకఃరము జేర్చియైనను, లేకకంచిల్ల వణమును జేచి యయినను, అప్పుడప్పుడునిచ్చుచుండవలయును. *

ఇట్లు ద్ర టూరాధ్యవంశసంభవుండగు ముదిగొండమల్లనా రాధ్యునిచేరచియింపంబడిన విషూచికారోగశమ నియనుగ్రంథమునందు ప్రథమ భాగము,

సమాప్తము.

విషూచీజాడ్యముయొక్క ద్వితీయావస్థావిచారము.

ఈదరిజానుఇంగి షులో క్రా ఫ అ గా క్షీణతా, య య గురు, ఇదియె దదిజాగా ను , ల సనగా- ఈవిషూ ్యము భవించి రో , దుబ - ము, క్షీణత్వము, ఇ స భ

వించును, మరియు, శరీరము కృశించి తబంకవలె నంటుకొను
చుండును, రెండవదజాడ సాధారణముగ ముందుసంభవించిన ద
రిజాకు, ౬-౭, ఘంటలకుపిమ్మట, రెండవదరిజాఆరంభమగుచుం
డును- అయినను- నొకానొకప్పుడు ౨౪ ఘంటలవరకు మొదటిద
రిజానిలచియుండును, మరియు, నొకానొకప్పుడు ౨-౮. ఘంట
లకుపిమ్మట రెండవ దజాడ ప్రారంభమగుచుండును- అధికముగ
కొన్నివిరేచనములైనపిమ్మట ముఖమునందు అధికముగ గాబరా
సంభవించును, మరియు- ముఖము నగుముఖముగనుండును. మ
రియు, చెమటఅధికముగ వెడలుచు రోగిదేహమయు బంకవలెనంటు
కొనుచుండును. మరియు నాడీమిక్కిలి మందముగ చలించుచుం
డును, అయినను, రోగికిస్మృతిదప్పకుండును, మరియు, అవయవ
ములయందు ఈడుపులునధికముగ సంభవించుచుండును, మరియు
రోగి యొక్కధ్వని మరియొకవిధముగనుండును మరియు, ఉచ్ఛ్వాస
నిశ్వాసములు- నధికముగను, కష్టతరముగను వెడలుచుండును- మూ
త్రము బంధించును. కంఠధ్వనిగూడ చెడిపోవును గొంతుగూడ చెడిపోవు
ను. క ట్టిగుడ్లులోపలికి పీడుచుకొనిపోవును, మరియు, నాలుకను
ముట్టుకున్నచ చల్లగనుండును. దాహమధికముగనుండును. ...

పైనజెప్పబడినచిహ్నలకు శాస్త్రదృష్టాంతరము.

శ్లో॥ యస్యాస్యమదంతో నఖోల్పసంగ్రో । వస్యాధిక
తోభ ంతర యాతనేత్రః । మస్వరశ్చిన్నసర్వసంధిః ।
యాయాయాన్నరోసౌపునరాగమాయ ॥ సదారోగోష్ణ
ర్తతిక్తంపో మూత్రాఘాతో విసం త్రా । అయిషపిప్రవా

ఘోరాః విషూచ్యపంచదారుణాః ॥ ప్రాయేణాహా
రవైషమ్యాదజీర్ణాజ్జాయతే నృణామ్ । తస్మాల్లోకరోగ
సంఘాతస్తద్వినాశాద్వినశ్యతి ॥ ౬

చికిత్స.

మొదటి కరణములో జెప్పియున్న చికిత్సలనుక్రమముగా క యు _నిచ్చినవిషూచీజాడ్యము శమించును నది శమించకుండి అనేక చిహ్నములనుగనుపరచుచు శరీరము చల్లబారియుండిన- క్రొత్త ఆవాలను మెత్తగనూరి బట్టకుబూసి- పొట్టమీందంతటను- కాళ్లు చేతులు వీటియందు ౧ నాడీలమీద పట్టీలను వే శరీరముష్ణమారును దీనికన్న- ఈద జాయం వేరొండుచికిత్స నేదియు లేదు. మరియు మొదటిప్రకరణమందు, జెప్పినచికిత్సలనువాడుచుండవలయును. బుద్ధిమంతుడగువైద్యుడు తనఆలోచనకుదగిన చికిత్సలను జేయుచుండవలయును.

*

మూత్రముబొత్తిగా రాకుండిన రొండ్లయొక్క సంధులయందు కాపవలయును. మరియు, నడుముమీద పొత్తికడుపున ఆవాలపట్టీలను వేయవలయును- మంచిసారుప్ప, మరియు, అసిటేట్ ఆఫ్ పొటాస్ వీటిని ౫ గురిగింజలయెత్తు మొదలుకుని ౧౦ గురిగింజలయెత్తువరకును నైట్రిక్ ఈథర్ ౧౦ బిందువులనుంచి మొదలుకొని ౨౦ బిందువులవరకును కర్పూరోదకము అనగా కేంఫర్ వాటర్ ఇవిరెండు అవున్స ఇవిఅన్నియు సీసా ఖురాకు ఇట్లుదినానకు , ౫ పర్యాయములు త్రాగించిను- మరియు, వక్షస్థలమును గాపిను- వీటిచే మూత్రము వెడలును. అవయవములయందు ఈడుపులుగ గి ను

కరిగ వెడలకున్నను, వాంతియు, జ్వరమైనగనుండినను-
రణమందు చెప్పంబడిన చికిత్సలను జేయవలయును. మరి
ఫ్లు చేతులనుచకరిగ నొక్కవలయును. మరియు సాం
౨-౭౪ తు, క్యార్బొనేటాఫ్ సోడా ౧ డ్రామ్, ఉప్పు
పైంట్, వీటిని నేకముజేసి అసనములోనికిపిచకారీగొట్ట
ఈచికిత్స డాక్టరీమతమయినది. మరియు, రోగినిచ
లిపి వెడు స్థలములోనుంచవలయును. అయినను. రోగి
న గొంగడి లేక రజాయి- ... యినవాటినిచకరి-
యును, మరియు, హస్త పాదములనుచకరి-గగదిక్స్తా
మను. మరియు. నొకయిటుకరాయిని చరి-గాకాలి
మట్టి అరికాళ్ళచు, అరిచేతులను గాపుచుండవలయు
ను చెమటవెడలుచున్నప్పుడు శరీరముచల్లబారియున్న
ఎడ ఉపయోగముగనుండును. అయినను, నేను ఈఅధ్యా
ముఖ్యముగా చికిత్సలను కొన్నిటిని వ్రాసియున్నాను.
ఈ జేయుటనుత్తమముగ నుండును. మరియు- మూ
ములోగూడా మొదటిభాగమందు జెప్పంబడినచికి
త్సవలయును. నివిముఖ్యముగా రోగనివారణంబౌన
యు. ఈగ్రంథములో జెప్పియున్నచికిత్సలను ముఖ్య
జ్ఞరింగియుండవలయును.

నారాధ్యవంశసంభవుండగు ముదిగొండమల్లనా
ర్యునిచేరచియింపంబడిన విషూచికారోగశమ
నియను గ్రంథమునందు ద్వితీయభాగము,

సమాప్తము.

విషూచియొక్క మూఢోదరిజావర్ణనము.

ఈదశాణను ఇంగిలీషులో రెక్షన్ అనియెందురు. ఈ షూచీజాడ్యము రెండోద జానుండిప్రారంభమై చావునుగలుగ జేయకుండినను విశేషముగ ౩, ౪, ఘంటలలో క్షయించినను. లేక నాకానా కి ౧, ౨, ము మ్మట వ్యాధినిర్ముక్తమై రోగిజీవి చుటగలదు, మ యు, నదినము దే .మందు దార్ఢ్యత గలుగు చుండును. మరియు, విషూచీజా ్యము నివారించినపిమ్మట అప, కా గనుం మరి న్నవిధములగు వ్యాధులు సంభవించును- మ ం ౯, శరీరమందంతట పట్లుబట్టుచును. జ్వరము- స్వల్ప హీనము : పా ము- ఈమొ యి వ్యాధులు ముఖ్యముగ సం వించు చుండును- ాబట్టిమూ.. జాయ ము గ వారణమైనను, కొద్దికాల గ షూచీసంబ ధముయు రోగము కు జెప్పంబడిన నౌషధాదులను బుచ్చుకొనుచుండవలయును. పిమ్మట నీవిషూచీజాడ్యముని ్షముగ నవే వరకు నౌషధాదుల నిచ్చుచుండవలయును. మరియు, మూఢోదజా ప్రారంభమైనపిమ్మట ౪౮ ఘంటలవరకు వ్యాధి నిర్ముక్తముగ గాకుండినను. అ పురుషుని ముఖవర్ణము మా యి ను విరేచనములు గంజివలెను- బి =గ గిన టివలెను. ల్లగను, ఇట్టిలక్షణములతో నుండకుండినను ౫, ౬, ఘంటలకు మ్మట, పావుగుంజ వెత్తు నల్లమందు- ౧, గు గి జమెత్తుకాచు, ఈరెంటిని నే ముజే - దిని ంచిన విరేచనములనుకట్టుబ జే ను, లే పుల్లదానిమ్మషరుబ తో గులాబీఅరుకను జేచి- బుచ్చుకు న గు గారికానుండును_ భుజించుటకు సా దా - హ రా ్ నుజేచి- వ్వవలయును- లే

విషూచికారోగశమని

షిం అతిసారాలో పాలను జేరిగా నివ్వవలయును- ర
త్రిగా తగలుగువరకు పథ్యాకారిగ నుండవలయును- లేని
యొకవిధమగు వ్యాధి వెంబడించును, మాంసాదులను
ం- శల్యములం చరిసి- ఇవి లేనిమాంసమును ఒరువా
యములో నిద్బుచుండవలయును- శరీరపు దుబ మగలం
హాంసమును నివ్వకూడదు, వా ధినివారించుట కు బ
తో పథ్యకారిగానుండవలయును, లేకున్న నంజుమొ
రోగములు బుట్టును- విషూచీ బాధ్యమందు జ్వర
మొదల షూ-ప్రిరోగమునివారించినదని గు తెలుసుంగవ
ట్టికాలములో విషూచీ జాడ్యము కు నిచేసుచికిత
పట్టినిరేచ కారిగానుండవలెను జ రచి త అను జేసు
జ్వరముతగ్గియేయునపిః ౖటజేయాౌషధమును నివ్వకిరో
ంర్వ ముగానుంచవ యును, లేక, సన్నిపాతరోగము
ంయిన అట్టికాలములో శిరసు - మ యు, కణతలు,
ంన బొబ్బబొందుమస్తాషదాదులను వేయవలయును-
వైద్యు యును, ంల- రో బలా లమును
లగలను బట్టించవ యును, మూత్రము రా స,
ఆవాలపట్టి వేయవ యును. పైఅ ్ యమః ం
త్రచికిత్సను జేసిన మూత్రముధారాళముగా వెడలజే
-నుందుగుమత్వము గానుండిన నఘము అవున్న అనగా
మంచి పాంటూమః దమునునివ్వవలయును. ఓనిచే అజీ
ంచి వి కేవనముగుమ, రోగములనుంః రోగులకు -
ంటకు రో యొక్కబలాబలము ను చ -గనె ం

గి నౌషధాదులనునిచ్చు చుండవలయును. లేక రోగిదుర్బలుడుగ నుండిన నౌషధ ప్రమాణమును తగ్గించుచుండవలయును. మరియు, ... స్థులకు ౫౦ సం॥ కధికవయస్సుగలిగియుండిన నౌషధమును తగ్గించుచుండవలయు. మ యు. నెంతవరకువృద్ధనశ హెచ్చుగను ... నం వరకు అజేరీతుగ ఔషధప పూణముత ... ంచుచుండ లయు - ఏ నగా ... లయొకరోశ ... మరియు, ఇంద్రియము- ... యొ ... వీటి గనిపెట్టి చికిత్స ... లయును.

విషూచీ జా... వలసిన ... జేయువలసిన చి ... ము.

జి... వేరు ... ట్లు ... భాగ ... జే, నికి మా ... మరియు ... ను ... చూ ... డంచి, ... ర ముచే నో నము మ ... , గలవలె మాత్రలనుజేశి విషూచీజాడ్యము సంభ ంచి తోడనే నొకటి రెండు మాత లను ని వలయును. మ యు. విషూచీ జాడ్యమువల్ల దేహ మతిశీతలము నుం న ఘడిఘడియకు నొకొ క మాత్రనునిచ్చుచుండిన తలగుణమును వారించును.

(౨) ... వల్లి డ్డినుద చి రసము సి ఘ టకు నొకొకొ తు ము ... తా గించిన విషూచీజాడ్యము శమించును.

అల్లపురసమును ఘంట ంటకు నొకొకొ తులము పుచ్చు ... చి విషూచీజాడ్య ము నివారించును.

ర యా కు ... బ ర మాసములు- వీటి క షాయము ... జిల్లే ... త్ర తో బుచ్చుకు న విషూచీ మి చును.

౫ హారతికప్పూరము- నల్లమందు, కుంకుమపువ్వు, ఇవి నాల్గుకచ్చుల మానము. దాల్చినచెక్క- మంచిసోదముపలుకులు, ఇవి నాలు ఏ మానములు వీటినన్నిటిని చక్కగనూరి ఉదకము తోనూరి మిరియాలవలెమాత్రలనుజేసి నాల్గుకచ్చులమాత్రను నీ తో రెండేసిఘంటలకొకసారి దనిపించిన విషూచీజాడ్యము శమిం చును. ...

౬ శుంఠి- మిరియాలు- పిప్పళ్ళు, జీలకర, గంధకము, వెల్లి పాయలు- నే లోపొంగించిన ఇంగువ- సైంధలవణము, ఇవి నా ల్గుక -తులములు, వీటిని ౧౦ తులముల నిమ్మపులుసుతో నది జీర్ణిం చునట్లు. చక్కగానూరి జిట్ట గురిగింజలవలె మాత్రలనుజేసి రెం డేసిఘంటలకొకసారి నాల్గుకచ్చులమాత్రను దిని పించిన విషూచీ జాడ్యము శమించును. ...

౭) జాజికాయను నేనతో మదించి శనగలవలె మాత్రలను జేసి ఘంటఘంటకునాల్గు కచ్చుల మాత్రనుబుచ్చుకుసినవిషూచీజాడ్య ము శమించును. ...

ఈ విషూచీజాడ్యమందెన్ని చికిత్సలు జే ను వాంతులుని వారించకుండిన చి లనుజేయవలయును.—— తా...రసపలుకు లు, ౬ మానములు- చన్నమూలకులు, ౨ మా- లవంగములు- ౧ మా- మిశి, ౧ తు, మంచి నెయ్యి, ౩ తు. వీటినన్నిటిని నోకముజేసి పుటకు ౬ శి మానములచొప్పున దినిపించిన విషూచీజాడ్యమం దు సంభవించి వమనములనివారించును. ...

దాహము కముగనుండిన నిలుగు చెప్పంబడిన ...ధములను క షాయముజేసిబుచ్చుకుసిననిశమించును. వట్టివేరు, రక్తచందనము, పర్పాటకము, వేపచెక్క- ఇవిప్రత్యేకము ౬ శి మానములు,

పీటిని రుసీ లో వేసి స మున్నీళ్ళను దిగగాచి దీనిలో ఇ తులము ల మిశిరీని జేర్చి ద్రాగించిన అతిసారము శమించును. ..

౯ నల్లమందు అరతులము శొంఠి పువ్వు, అనగా లాడతం పిప్ప రు మెంతులునూనె ౧౦ చుక్కలు- లేక ఫ్రాక్టీనా అరతులము, మంచియు ధకము ౩ తు. వీటిని నేకము జేసి ఘంటఘంటకు విషూచీజా మంచుసి లయును. ..

౧౦ హోర కర్పూరా ౧, న మందు, ఇవి నాల్గున్నర మాసము నేతిలో వేయించిన ఇంగువ- మిరపపొడి ఇవి రెండేసి మాసములు, వీటిని పెత్త నూరి నీటితో మిరియాలవలె మాత్రల ను జేసి విషూచిజాడ్యమందు దినిపించి నదిశమించును. ...

౧౧ గ్ధిరస ౧, కరసభ స్మము, ౧ భాగము, శుద్ధిగంధ క ౨ భాగములు- జి ౨ భాగములు, పొ ంచిన వెలిగారము ౪ భాగ లు ౩ గములు. శుం ఠి ముయ- కులు- లవంగములు- ఇవి [illegible] భాగములు- చక్కగమాణిచ్చి, మ్మకాయరసముతో చక్కగ మ ంచి, మూడ్లే గింజలవెత్తు నాల్గు మాత్ర నుజేసి వీనిలో ను నాల్గు మాత్రను ఉష్ణోదకానుపానముగ పుచ్చుకొనిన షూచీజాడ్యము శ ... ...

[illegible] నానా మ విషూచీజా మందు పెక్కులున్నవి నేను ద జెం బోవు చికిత్సలు గుణ ను డున్ను. — మి కాయ పండి కాలము, వీటిని సమానము గ జేర్చి ద, ఫ్రా కు కే ఁడంత ంచన నదిశమించును,

మరియు నుప్పును ట్టలో ంపియయినను, లేక- చిలుములో జేర్చిరాయి ... పొగాకుదా సువిధంబున చుట్టదా గినవె

శమించును. ...

మరియు- * పట్టుగుడ్డయొ ౧- ధూమమును పానంబొన్న (న ను. లేక. పాతగోనెసంచి ధూమ్రమును పానంబానచేసినను- లేక- పెసరపొట్టు ధూమమును పానంబానచేసినను, వెకిరాళ్లునివారించును. ...

౧౩) వెల్లుల్లిపాయ నిమ్మగింజలు, ౨ ౪ తులము, రూమీమస్తం, ౩ మాషము లిటిని నీళ్ళలో వేశి బాగాకాచి, చల్లాచి పుచ్చుకునిన వెకిరాళ్లుశమించును. ...

౧౪) పసుపు ౨ మాసములు- దీనిని నీళ్లతోనూరి వెచ్చజేశి పుచ్చుకునిన వెకిరాళ్లుశమించును. ...

(౧౫ పత్తిపలుకులు ౪ మాసములు- వీటిని నీళ్ళతోనూరి, వాడిమొగట్టిబుచ్చుకునిన వెకిరాళ్లుశమించును. ...

౧౬ అల్లపురసము ౬ తు- నిమ్మకాయపులుసు ౬ తు- కస్తూరి మాత్రకము ౧ తు, సైంధలవణము ౨ తు. వీటి నన్నిటిని నేతిలో వేసి కొంచెం గనుడికించి. నిలో నాలవభాగము మంచితేనెను జేచి సాలోన్న చి, ఘడియఘడియకు రోగికి కొద్దిగని (నం తూలు- వెకిరాళ్ళని శమించును. ..

౧౭) పిల్లవాండ్లకు సంభవించినవిషూచీబాధ్యమునకు, తుకు మెనీలాఫల్, ఇదియూనానీభాష, ఇది రెండుమాసములు- దీనిని చనుబాలతోనూరి శిశువులకు త్రాగించిన శిశువులకు గలిగిన విషూచీశమించును. ...

౧౮ తై, గలిజేరువేరు మూడుమాసములు, మిరియాలు ౫, ని టితోనూరి, వాడిమొగిట్టి త్రాగించిన- శిశువులకుగలిగిన విషూచి శమించును.

౧౯ లవంగములు ౧౧ - సోపు ౧ తు, వీటిని కషా..
ముగాచి త్రాగి..చిన- శిశువులకుగలిగిన విషూచీశమించును. ...

౨౦ కచూరములు ౩ మాసములు, వీటిని నీ లోనూతి వె
చ్చజేశి, శువులకు దాగి చిన విషూచీశమించును. ..

౨౧ జాజికాయ ౧ మాసము, యాలకులు ౭ తూ- లవం
గములు ౪, వీటి సన్న నూరి తగుమాత్రము తేనెలోనాకించి
శువులకుగలిగిన విషూచీశమించును. ఈ యౌషధము నే కు
న కముగనివ్వవలయును. ...

ఇట్లుద్ఘటారాధ వంశసంభ డగు ముదిగొండ మల్లనా
రాధ్యునిచే రచియింపబడు విషూచికారోగశమ
నియను గంధమున దుత్త్రయ భాగము,
సమాప్తము.

—※ విషూచికారోగవర్ణము- ※—

※ అనగా కత్తెర, మారీ ఉపద్రవము. ※

సర్వ   చరోగ తెలుసుకోదగిన వేదనగా, ఈ మా ఉ
వమునకు శాస్త్రమంతు విషూచికారోగమని నామమిడియు
న్నారు. !— వి షముగ విషస్వభావమును జెందియుండు- గా
ఢువు, ఇదిచెడిపోయిన ఉదకమునుండి, మరియు, మురుగుడు జూ
పిన పదార్థములనుండి బుట్టుచున్నది, మరియు, నిది ఇటువం
రోగముగవా మనుజులకుదలి తత్క్షణమే మృతినిజెందించును. ...

మరియు ※ నానా విధములగు విరేచనములను, వాంతులన
తత్క్షణ బు ంచును. వాస్తవముగ షు చీరోగము మహ భ.

భయంకరమైన యుపద్రవములను బుట్టించుటకు కాలమృత్యువని రూప
ముగనున్నది. మరియు నీకలరాజనీవ్యాధిసంభవించుచున్నదో నగర
గ్రామములను పల్లెలను నాశనముజేయుచున్నది. కాబట్టి సర్వజ
నులు ఇట్టియుపద్రవము బుట్టకుండునటుల గ్రామమును, మరియు-
గృహములను- జలమును. బుచ్చుకొనుపదార్థములను- శరీరముల
ను, ఈమొదలగునవాటిని పరిశుభ్రముగనుండునటుల జేసుకొనవల
యును। ఇటువంటివాటిని చక్కగాశుద్ధిబరుపకున్న ఈవిషూచిబా
ధ విశేషముగదగలకుండానుండును. నీరోగము అధికముగానున్న
కారణభూతముగనున్నది.మరియు- నీ వ్యాధిసంభవించినతక్షణమే
నేమియుపాయముజేయువలయునో నేమి పథ్యంచవలయునో మరి
యు- నీవ్యాధినిప్పడెందింబునో మరియు-నేచికిత్సయొక్క సుప్రయో
గముగనుండునో వాటిని చక్కగవిచారించి శాస్త్రప్రమాణముగ చికి
త్సలనుజేయవలయును. లేకున్న అజ్ఞానదశచే కాలగ్రస్తులగుదురు-
చక్కగ ఈవిచారమును నెరింగి శాస్త్రప్రమాణముగ సంచరించిన
వారలను నీయుపద్రవము విశేషముగ బాధపెట్టకుండును. కాబ
నేను ఈగ్రంథమందు యెల్లరకు దేటగ దెలియునటుల శాస్త్ర
మునుండి నెత్తివ్రాసినాడ- మరియు, నీగ్రంథమును చక్కగజదివిన-
డాక్టరీసంబంధమయిన విచారము యూనానీవిచారము- శాస్త్ర
విచారము. ఇవిచక్కగబోధపడును. మరియు, దీనిని బాంచి ప్ర
యోగించినజనులు నెప్పటికి కొంపబడరు. కాబట్టి ఈమహా ప్రాణ
సంరక్షణార్థమై జనులకు సేవజేసినవారలకు వారికనుకూలులయి
నవారలకు సౌఖ్యకరముగనుండును. పరమేశ్వరుడయినవాడొక
డు తనకుపండదగానిభార్యయునుగనుండు రాజాధిరాజులు ఈవిషూ
చీబాధ్యము పేరువినినమాత్రమున స్వదేశము విడచి పరదేశమున

కుబారిబోవుదురు. నెంత శ్యముగలవాడయినను నెంతశూరుడయినను, యివార్త విన్నిన మాత్రమున నెవరికి జెప్పక పారిపోవును. మ యు. సామాన్యులు, భయస్థులు, వీరివిచారము జెప్పనేల మ యు, అతికష్టము యేయే స్థలములలో విశేషముగనుండునో నాయా స్థలములలో మారీఉపద్రవములు ఘెంటుగనుండును. ...

మ యు, విశేషముగ జనులు నేస్థలమునందు గుమిగూడియుండెదరోనటువంటి స్థలములో షూచికో. ద్రవము సంభవించుచుండు. కాబట్టి యో లయినవారలు తామనుభుంజింపబడు పదార్థములయందును, వ ంచియుండెడు గృహములయందును, ఉదకమందును, వీటియందును సంపూర్ణముగ ష్టియుంచి అనుభవములో పెచ్చుకునుచుండిన స స్థలములలో విషూచికోపద్రవములు మెండుగనుండకుండు. ...

శ్రీ ద్భటారాధ్య వంశసంభవుండగు మూదిగొండమల్లనా
రాధ్యు చే రచియింపంబడి విషూచికారోగ
మనుగ్రంథమునందుచతుర్థభాగము
సంపూర్ణము.

(పంచాక్షరీ ముద్రాక్షరశాలలో సిద్ధముగనున్న గ్రంథములు.

అనేక శ్రుతిస్మృతిపురాణ వచనాన్యుదాహృత్య ఇత
రమత నిరాకరణ పూర్వక శివైక్యైవ జగత్కారణ సర్వో
త్కృష్ట ప్రతిపాదిత, గమార్థదీపికా. రు ౦-౪-౦

౮ అధ్యాయములతో చేరుకునిన మూలికా కారక ప్ర
కాశిక- యను అరుకట్ గ్రంథము. తెనుగు తాత్పర్య సహి
తము. వైద్యగ్రంథ , రు, ౧-౦, ౦

శివపార్వతీసంవాదము- రు-౦, ౧ , ౦

కంచికామాక్షిపూజా యక్షగానము- రు- ౦ . ౨ . ౦

శివ ... వాదార్థ స్వార్థములు. రు- ౦ - ౨ , ౦

విశ్వక ... రు- ౦ - ౨ . ౦

నా ర ము రు,౦ - ౨ , ౦

...నూల వైద్య సం ... రు ౩ ౦ . ౦

పున స సంజీ రు ౧, ౦ , ౦

మహా చి త్రామణి, రు ౦- ౪ - ౦

విషూచికారోగశమ . రు ౦, ౪ - ౦

వలయువారలు- హైదరాబాదు చౌట్ల...గాజుగ జు "పం
చాక్షరీ ముద్రా శాలా కా హైదరాబాదు- లేక, గౌలీ గూడెము
గంపా రాముడు ... బుక్ సెల్లరు హైదరాబాదు- లేక, సికింద్రా
బా కంఫ ... బుక్సెల్లర్ గారి ...
వ్రాసుకు తెప్పించుకొన వచ్చును. ...

పరమహంస ఖండముష... ...వ్యము

...డ ... ము. బాలసరస్వతి ...